

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการให้ความรู้ เรื่อง การดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองแก่ผู้สูงอายุ โดยใช้การ์ตูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุระหว่าง 60-70 ปี จำนวน 30 คน เป็นเพศชาย 15 คน และเพศหญิง 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. การ์ตูน เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ แบ่งเป็น 2 ตอนด้วยกัน คือ
 - ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้สูงอายุ
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ของผู้สูงอายุ

3. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการ์ตูน เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ สร้างขึ้นโดยการศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัยต่างๆ แล้วจัดสร้างขึ้น โดยนำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ได้แก่ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงภาษาที่ใช้ ความครอบคลุมของสาระในแต่ละเรื่อง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและระดับความยากง่ายของข้อคำถาม และหาค่าความเที่ยงดังนี้

1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ ตรวจสอบหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson : K-R 20) ได้ค่าความเที่ยง 0.84

2. แบบสอบถามความคิดเห็น ตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง 0.87

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยวิจัย 2 ท่าน ได้ทำความเข้าใจและตกลงเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างประชากรสูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุคนแดง กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมโดยการสอบถามตามเครื่องมือวิจัย ใช้เวลาในการดำเนินการประมาณท่านละ 40-60 นาที จำนวน 30 ท่าน และใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 1 สัปดาห์ ข้อมูลที่ได้และนำมาวิเคราะห์มีจำนวนทั้งสิ้น 30 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตามรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ความคิดเห็น โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ Pre-test และ Post-test โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)
5. เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง และการบรรยายความ

การวิเคราะห์ข้อมูลและหาค่าสถิติต่างๆ ในการวิจัยครั้งนี้ประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอส พี ซี SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science / Personal Computer)

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยเป็นผู้สูงอายุชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 60-65 ปี และ 66-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.30 และ 46.70 ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่อยู่กับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 26.70

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.00 ปัจจุบันมีรายได้มีมากกว่า 5,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40.00 และผู้สูงอายุทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 100.00

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ที่ได้จากการทดสอบ

2.1 การศึกษาผลของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ของผู้สูงอายุก่อนและหลังการทดสอบ จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ของผู้สูงอายุที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการทดสอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยหลังการทดสอบสูงกว่าก่อนการทดสอบ

2.2 การศึกษาผลของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ของผู้สูงอายุก่อนและหลังการทดสอบ จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ของผู้สูงอายุที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการทดสอบ เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ผู้สูงอายุมิผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ก่อนและหลังการทดสอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ข้อ ได้แก่

1. ผู้สูงอายุควรไปพบหมอเมื่อรู้สึกไม่สบายหรือปวดเมื่อยตามร่างกายเท่านั้น
2. เวลาไม่สบาย ผู้สูงอายุควรไปหาหมอหลายๆ คน เพื่อจะได้รู้ว่าเป็นโรค

อะไร

3. การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการ์ตูน เรื่องการดูแลสุขภาพสภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับการ์ตูนว่ามีความเหมาะสมในทุกๆ ด้าน คือ ด้านหัวข้อและเนื้อหา ภาพการ์ตูน คำพูดและข้อความบรรยาย สี สัน การจัดรูปเล่ม และประโยชน์ที่ได้รับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ของผู้สูงอายุก่อนและหลังการทดสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางความรู้หลังการทดสอบสูงกว่าก่อนการ

ทดสอบ แสดงให้เห็นว่าการ์ตูนเป็นสื่อที่น่าสนใจของผู้อ่านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สามารถเข้าถึงผู้อ่านระดับต่างๆ ได้ง่าย (เรื่องสิริ นิชรรัตน์ : 2527 อ้างถึงใน ยูนิ พงศ์จตุรวิทย์ : 2534) เพราะการ์ตูนสามารถขยายหรือแปลคำพูดที่มีลักษณะเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมซึ่งจะให้ภาพที่เด่นชัด ผู้ดูสามารถรับรู้ลักษณะรูปทรงและการรับรู้ดังกล่าวจะตรงอยู่ในความทรงจำได้รวดเร็ว (ผดุง พรหมมูล : 2527) นอกจากนั้นการ์ตูนยังมีลักษณะเป็นภาพง่ายๆ ใช้สำนวนที่ง่ายสามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ดูหรือผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ตรงกับความต้องการ รวมทั้งยังสอดคล้องกับความคลกขบขันสนุกสนานเร้าความสนใจให้อ่านหรือติดตามมากกว่าการหนังสือธรรมดาทั่วไป

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ของผู้สูงอายุโดยจำแนกเป็นรายข้อ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 2 ข้อ ได้แก่

1. ผู้สูงอายุควรไปพบหมอเมื่อรู้สึกไม่สบายหรือปวดเมื่อยตามร่างกายเท่านั้น
2. เวลาไม่สบาย ผู้สูงอายุควรไปหาหมอหลายๆ คน เพื่อจะได้รู้ว่าเป็นโรคอะไร

ทั้งนี้โดยปกติแล้วผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอยู่บ้างแล้ว แต่มักไม่ค่อยใส่ใจที่จะปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติต่างๆ ตามที่ควรจะเป็น เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลาและประสบปัญหาด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น ทำให้ผู้สูงอายุละเลยไม่สนใจที่จะดูแลเอาใจใส่สุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นโดยทั่วไปแล้ว ผู้สูงอายุเป็นบุคคลในวัยที่ต้องเกี่ยวข้องกับและใกล้ชิดกับแพทย์โดยตรง ซึ่งเป็นผลมาจากอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากการเสื่อมสภาพของร่างกายตามปกติ ทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้ง่าย และส่วนมากมักจะเป็นโรคประจำตัวซึ่งต้องไปพบแพทย์เป็นประจำอยู่แล้ว ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยได้บ้าง รวมทั้งเกิดการเรียนรู้ว่าควรจะทำอย่างไรบ้างเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยของตนเอง เช่น ไม่ควรจะไปพบแพทย์หลายๆ คน ควรจะไปพบแพทย์ที่ทำการรักษาเป็นประจำ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการรักษา และควรไปพบแพทย์เมื่อเกิดอาการผิดปกติต่างๆ เป็นต้น นอกจากนั้น การสื่อความหมายในการ์ตูนอาจจะยังไม่ชัดเจนเพียงพอแก่ความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้สูงอายุ เนื่องจากเนื้อหาที่ต้องการสื่อความหมายหลัก เช่น เวลาไม่สบาย ผู้สูงอายุไม่ควรที่จะไปหาหมอหลายๆ คน ในเวลาเดียวกันนั้น เป็นเพียงข้อความในบทสนทนาระหว่างตัวละครในภาพการ์ตูน ไม่ใช่ข้อความหลักของภาพ ซึ่งอาจจะยังไม่เด่นชัดและไม่สามารถดึงดูความสนใจของผู้สูงอายุได้เท่าที่ควร เป็นผลทำให้ผู้สูงอายุไม่เข้าใจหรือมองข้ามความหมายหลักของภาพการ์ตูนในการสื่อข้อความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่อเกิดอาการผิดปกติหรือไม่สบายและต้องไปพบหรือปรึกษาแพทย์เพื่อการรักษาและรับประทานยาที่ถูกต้อง

กับอาการของโรคต่อไป

จากผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ บุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เพราะโดยปกติผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเสื่อมลงของสภาพทั่วไปอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ ความจำและการเรียนรู้ ดังนั้นการที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองนั้น ควรต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นสามารถนำความรู้ที่ได้นั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน วิธีการที่จะทำให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นนั้น ก็คือควรให้เวลามากขึ้น เรื่องที่จะให้เรียนรู้นั้นควรสัมพันธ์และมีประโยชน์โดยตรงแก่ผู้สูงอายุ และควรมีการปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยในการเรียนรู้ด้วย (สุรกุล เจนอบรม : 2534) การดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุนั้นเป็นเรื่องหนึ่งที่ผู้สูงอายุสนใจ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้สูงอายุมากที่สุด และการที่จะให้ผู้สูงอายุสนใจและชวนเขาที่จะเรียนรู้นั้น ควรมีวิธีการนำเสนอในรูปแบบใหม่ๆ ดึงดูดและเร้าความสนใจ การดูเป็นสื่อสิ่งพิมพ์อย่างหนึ่งที่สามารถเข้าถึงบุคคลต่างๆ ได้ทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม และเป็นสื่อที่ให้ความรู้รายบุคคลได้ดี (นวลอนงค์ บุญฤทธิ์พงศ์ : 2530) ทั้งนี้เพราะการดูสามารถทำให้เรื่องราวที่น่าเบื่อหน่ายมีเนื้อหาวิชาการมากกลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจสนุกสนานชวนติดตาม และยังช่วยแก้ปัญหาส่วนตัวของผู้สูงอายุบางท่านได้ เช่น ด้านสายตาที่ไม่สามารถเพ่งมอง หรืออ่านหนังสือได้ชัดเจน ด้านการศึกษา ผู้สูงอายุบางคนอ่านหนังสือไม่คล่องเนื่องจากได้รับการศึกษาน้อยและไม่ค่อยได้อ่านและเขียนเป็นประจำ ทำให้เป็นอุปสรรคในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ดังนั้น การดูจึงเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ได้เพิ่มขึ้น

ในด้านการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุโดยตรงนั้น มักจะจัดทำออกมาในรูปแบบของสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยเฉพาะบทความมากที่สุด (สุขุมลย์ โทมัส : 2531) ซึ่งผู้สูงอายุต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจ ต้องใช้สายตาในการอ่าน และต้องเป็นผู้ที่มีความรู้พื้นฐานทางการศึกษาในระดับที่สามารถเข้าใจถึงข้อแนะนำและควรปฏิบัติทั้งหลายที่เป็นประโยชน์โดยตรงแก่ตัวผู้สูงอายุเอง ซึ่งผลจากการวิจัยของนภาพร ชัยวรธรรม และคณะ (2530) พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ ขาดความรู้เรื่องสุขภาพ และมีปัญหาด้านสุขภาพ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของผู้สูงอายุ แม้ผู้สูงอายุจะเคยได้รับการศึกษามาก่อน แต่ก็ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ตามปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของผู้สูงอายุ นั้น ไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้แก่ตนเองของผู้สูงอายุ แต่ขึ้นอยู่กับสื่อที่ต้องการเผยแพร่และให้ความรู้เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ควรตระหนักถึงรูปแบบ ความน่าสนใจ และการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตาม จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการดูเป็นสื่อที่มีความน่าสนใจ สะดุดตา สะดุดใจ และสามารถให้เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ด้านวิชาการแก่ผู้สูงอายุได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการดูเป็นสื่อที่เร้าความสนใจ จูงใจ และกระตุ้นให้ผู้อ่านหรือผู้ดูกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการได้เป็นอย่างดี (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ :2628) และนอกจากนั้นการดูยังก่อให้เกิดความคิดอ่านกว้างขวาง ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดแก่ผู้ดูหรือผู้อ่าน ได้ดีอีกด้วย (เก็จแก้ว, นามแฝง อ้างถึงในสนธิ แคร่กระโทก : 2533) ทำให้ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาในระดับต่างๆ สามารถเข้าใจเนื้อหาและเรื่องราวทางวิชาการในการดู เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ ได้ดีและคาดว่าจะส่งผลต่อไปในด้านการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในเรื่องของการดูแล เอาใจใส่และรักษาสุขภาพของตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ

แม้จะปรากฏว่ามีงานวิจัยส่วนมากที่นำเอาการดูไปใช้ในการวิจัยต่างๆ ก็ตาม แต่ก็เป็นการวิจัยที่นำเอาการดูไปใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอนกับเด็กและผู้ใหญ่เท่านั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีการนำเอาการดูไปทดลองใช้ประกอบกิจกรรมกับผู้สูงอายุโดยตรง ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นข้อค้นพบเกี่ยวกับการนำเอาการดูไปใช้ประกอบกิจกรรมกับผู้สูงอายุ

3. การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดู เรื่อง การดูแลสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดู เรื่อง การดูแลสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นว่าการดูชุดนี้ มีความเหมาะสมมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกหัวข้อและเนื้อหา ภาพการ์ตูน คำพูดและข้อความบรรยาย สี สัน การจัดรูปเล่ม และประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งอาจเป็นเพราะการดูเป็นสื่อที่ผู้สูงอายุยังไม่คุ้นเคย เป็นเรื่องแปลกใหม่ สี สัน สะดุดตา ดูแล้วเข้าใจง่ายกว่าการอ่านหนังสือธรรมดาทั่วไป รวมทั้งหัวข้อและเนื้อหาที่เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้สูงอายุ และเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านการศึกษา หน่วยงานหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ควรนำการ์ตูนไปจัดทำเป็นสื่อประกอบการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุโดยตรง ในลักษณะที่เป็นเรื่องราวเต็มรูปแบบนอกเหนือไปจากการใช้เป็นส่วนประกอบ เช่น ภาพพลิก แผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น อาจจัดทำเป็นหนังสือ ภาพยนตร์ วีดีโอ ฯลฯ ที่มีเนื้อหาวิชาการด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ

2. ด้านการรักษาพยาบาล หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรนำสื่อการ์ตูนไปใช้ประกอบขั้นตอนการรักษาพยาบาล เพื่อช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดจากอาการเจ็บป่วย และกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้เอาใจใส่ปฏิบัติตนให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ขึ้น และบรรเทาจากอาการเจ็บป่วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาผลของการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุโดยใช้การ์ตูนกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป

2. ควรทำการศึกษาและเปรียบเทียบผลของการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุโดยใช้การ์ตูนระหว่างผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 80-70 ปี และมากกว่า 70 ปีขึ้นไป

3. ควรทำการศึกษาและเปรียบเทียบผลของการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุโดยใช้การ์ตูนระหว่างสมุดภาพการ์ตูนและสื่อประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ หรือวีดีโอการ์ตูน เป็นต้น